SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Ur innehållet:

BNP-tillväxten stannade av..... sid 3

Tillväxten i den svenska ekonomin backade något första kvartalet efter en stark ökning föregående kvartal. Den inhemska efterfrågan med en betydande uppgång för hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna stod återigen för drivkraften. Trots stigande handelsvolymer för svensk export höll utrikeshandeln tillbaka tillväxten eftersom importen steg kraftigare. Den svenska industrikonjunkturen är fortsatt svag där både varuproduktionen och maskininvesteringarna minskade.

Uppdaterade nationalräkenskaper ger höjd BNP-nivå i höst..... sid 18

I september 2014 uppdateras de svenska nationalräkenskaperna, vilket bland annat kommer att leda till att BNP-nivån preliminärt höjs med drygt 5 procent för helåret 2011. Det beror framförallt på en uppdatering av det styrande regelverket ENS 2010, men utfallet kommer även att påverkas av en allmän översyn av nationalräkenskaperna, där beräkningsmodeller och källor ses över. Tillväxttakten påverkas förhållandevis lite av förändringarna, då uppdateringen innebär att hela tidsserien nivåjusteras uppåt. Sveriges BNI, som bland annat utgör den större delen av basen för beräkningen av EU-avgiften, höjs ungefär i motsvarande grad som BNP.

Nummer 2 – 2014

Innehåll

Sammanfattning 3
Internationell utblick 4
Export och import 5
Hushållens konsumtion 8
Investeringar 10
Näringsliv 12
Arbetsmarknad 15
ENS 2010 och nationalräkenskaperna 18
Uppdatering i NR ger höjd BNP-nivå 20
FoU blir investering 22
Summary 24

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, SCB-Indikatorer.

Sammanfattning

BNP-tillväxten stannade av

Tillväxten i den svenska ekonomin backade något första kvartalet efter en stark ökning föregående kvartal. Den inhemska efterfrågan med en betydande uppgång för hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna stod återigen för drivkraften. Trots stigande handelsvolymer för svensk export höll utrikeshandeln tillbaka tillväxten eftersom importen steg kraftigare. Den svenska industrikonjunkturen är fortsatt svag där både varuproduktionen och maskininvesteringarna minskade.

Den säsongrensade BNP-tillväxten från fjärde till första kvartalet minskade med 0,1 procent. Återhämtningen i euroområdet gick samtidigt svagt uppåt och leddes på nytt av Tyskland som noterade den högsta tillväxten på tre år.

Svensk industri går fortfarande i motvind med produktionsnedgångar och ledig kapacitet, vilket också kan hålla tillbaka investeringarna i maskiner och anläggningar. Tjänsteproduktionen har varit det som drivit svensk tillväxt de senaste åren. Så var fallet även första kvartalet, där främst branscher exponerade mot hushållens efterfrågan stod för uppgången.

Bruttonationalprodukten (BNP)
Procentuell förändring från föregående kvartal. Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Den svenska varuexporten ökade första kvartalet samtidigt som världshandeln försvagades vilket indikerar att Sverige tog marknadsandelar på världsmarknaden. För första gången på över ett år sjönk emellertid tjänsteexporten. Då importen steg betydligt kraftigare än exporten drog dock bidraget från exportnettot ned den kvartalsvisa BNP-utvecklingen.

Hushållskonsumtionen höll god fart första kvartalet trots att ökningstakten dämpades något från kvartalet innan. Det var främst varaktiga varor och i synnerhet bilinköpen som drog upp konsumtionen. Trots den förhållandevis höga konsumtionstillväxten har hushållen också kunnat spara en betydande andel av den disponibla inkomsten.

De fasta bruttoinvesteringarna har ökat fyra kvartal i följd, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det är främst bostadsinvesteringarna som ligger bakom uppgången men första kvartalet ökade även de flesta övriga investeringstyperna. Maskininvesteringarna fortsatte däremot att backa vilket sannolikt speglar den svaga produktionsutvecklingen inom industrin.

Arbetsmarknaden uppvisade relativt små förändringar första kvartalet. Sysselsättningen ökade endast marginellt och den stadiga ökningen som pågått sedan första kvartalet 2012 stannade i stort sett upp. Utvecklingen på arbetsmarknaden ger också uttryck för att förmågan att matcha arbetssökanden med lediga jobb kan ha försämrats de senaste åren.

För att anpassa nationalräkenskaperna till aktuella strukturer införs ett nytt europeiskt regelverk ENS 2010 i september 2014. Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv inkluderar tre tema-artiklar som belyser förändringarna i ENS 2010. En väsentlig skillnad är att Forskning och Utveckling (FoU) behandlas som fast bruttoinvestering istället för som tidigare förbrukning. Omläggningen leder till en betydande höjning av BNP nivån.

Internationell utblick

Lägre tillväxt i världsekonomin

Efter en relativt god utveckling under 2013 gick tillväxten i världsekonomin in i en lugnare fas under första kvartalet 2014. Bakom försämringen låg framför allt sjunkande BNP i USA samt en lägre tillväxttakt i Kina. I Europa fortsatte BNP uppåt i de flesta länderna men återhämtningen går fortfarande långsamt och i några länder krymper fortfarande ekonomin. Glädjande för svensk del är att konjunkturen i Norden ser något stabilare ut.

Tillväxten i OECD-länderna dämpades under första kvartalet då deras samlade BNP växte från föregående kvartal med 0,4 procent säsongrensat – den lägsta kvartalsvisa tillväxttakten på ett år. En viss dämpning med svagare tillväxt syntes även i flera stora tillväxtländer.

Långsam förbättring i Europa

I Europa fortsätter den ekonomiska återhämtningen men den går trögt och tillväxten har svårt att lyfta. Första kvartalet ökade BNP i EU med magra 0,3 procent säsongrensat. Mest oroväckande är att den stora franska ekonomin fortsätter att hacka och redovisade nolltillväxt. Ett annat bekymmer var en markant försämring i Nederländerna där BNP sjönk kraftigt. I Sydeuropa gick de två stora ekonomierna åt olika håll när Italien föll tillbaka till negativ tillväxt medan Spanien växlade upp och redovisade den högsta BNP-ökningen sedan före finanskrisen.

BNP-tillväxt
Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Euroområdets BNP fortsatte första kvartalet att lyftas av Tyskland som uppvisade den högsta tillväxten på tre år. Stegringen berodde uteslutande på högre inhemsk efterfrågan och i synnerhet ökade investeringar. Utrikeshandeln drog däremot ner BNP då importen ökade snabbare än exporten. De flesta branscher inom näringslivet ökade produktionen och bäst gick det för byggsektorn. I euroområdet är det förutom tillväxten även stort fokus på den låga inflationen. Utanför euroområdet var det alltjämt Storbritannien som var det främsta dragloket med en BNP-tillväxt en bra bit över EU-snittet. Brittiska hushåll fortsatte att öka sin konsumtion i god takt och i näringslivet var uppgången bred med produktionsökningar i alla större sektorer.

Ljusning i Norden

Under fjärde kvartalet såg utvecklingen i Norden oroväckande svag ut med sjunkande BNP i alla grannländerna. Dess bättre ljusnade läget i början på 2014. I synnerhet i Danmark där tillväxten vände upp ordentligt första kvartalet, främst tack vare högre hushållskonsumtion. I Norge har läget stabiliserats efter höstens oro för en vikande bostadsmarknad. Finland har det däremot fortsatt tungt och gick efter andra kvartalet i rad med sjunkande BNP in i en recession.

BNP backade i USA

Den amerikanska tillväxten, som var relativt stark under 2013, fick sig en ordentlig törn första kvartalet. BNP sjönk säsongrensat med 0,2 procent från föregående kvartal, vilket var det sämsta utfallet på tre år. Nedgången berodde främst på en rejäl nedgång för investeringarna samt lägre export. Nedgången kan verka oroväckande men beskedet har tagits med ro då det antas bero på det ovanligt hårda vintervädret. Mycket av den statistik som kommit efter första kvartalets utgång har varit positiv vilket indikerar att dippen under första kvartalet troligtvis var tillfällig.

Asiens jättar gick åt olika håll

De två stora asiatiska ekonomierna utvecklades åt olika håll under första kvartalet. Den kinesiska ekonomin saktade in betydligt då BNP växte med 1,4 procent från föregående kvartal. Tillsammans med första kvartalet 2012 är det den sämsta noteringen sedan Kina började publicera säsongrensad BNP 2011. Ökningstakten motsvarar en årlig tillväxt på 5,7 procent vilket ligger långt under regeringens mål på 7,5 procent.

I Japan bjöd första kvartalet däremot på ett rejält uppsving. BNP ökade från föregående kvartal med 1,5 procent vilket för Japan är en mycket brant ökning som bara nåtts vid enstaka tillfällen under de senaste årtiondena. Bakom tillväxten låg den inhemska efterfrågan, där hushållen drog upp konsumtionen ordentligt innan momshöjningen i april. Även de privata investeringarna gick starkt vilket kan tyda på att näringslivet har tilltro till den expansiva ekonomiska politiken. Att hjulen snurrar allt snabbare i den japanska ekonomin syns även i utrikeshandeln där både export och import ökade i mycket hög takt första kvartalet. På senare tid har även den japanska inflationen stegrats rejält. Efter mer eller mindre kronisk deflation de senaste decennierna har inflationen det senaste halvåret legat runt 1,5 procent.

Kontaktperson: Thomas Bjurenvall, 08-506 945 74

Export och import

Positiv trend för svensk utrikeshandel

Under första kvartalet försvagades världshandeln efter den starka utvecklingen andra halvåret i fjol. Den svenska varuexporten ökade däremot vilket indikerar att Sverige tog marknadsandelar på världsmarknaden. För första gången på över ett år sjönk emellertid tjänsteexporten. Totalt sett ökade Sveriges export med 0,6 procent från fjärde till första kvartalet säsongrensat. Då importen samtidigt steg med 2 procent drog exportnettot ned den kvartalsvisa BNP-utvecklingen.

Världshandeln tog fart under andra halvåret i fjol och fjärde kvartalets ökning var den högsta sedan återhämtningsperioden efter finanskrisen. Första kvartalet kom dock en rejäl försvagning och världens samlade export sjönk med 1,6 procent från föregående kvartal, säsongrensat. Bakom tillbakagången låg en betydligt svagare utveckling i utvecklingsländerna där exporten backade med 2,5 procent, en markant försämring jämfört med fjärde kvartalets höga tillväxt. Den främsta förklaringen till detta var en kraftigt minskad export från tillväxtländerna i Asien. Även i de utvecklade länderna sjönk exporten men inte alls i samma höga takt. Den amerikanska exporten minskade visserligen ganska kraftigt vilket troligtvis var tillfälligt och förklaras av det ovanligt hårda vintervädret. Även Japans export backade medan euroområdet höll emot och redovisade oförändrad nivå. För Sverige var utvecklingen annorlunda och efter att vi under en lång tid tappat andelar på världsmarknaden gick den svenska varuexporten betydligt bättre än världshandeln vilket tyder på att Sverige återtog en del av de tappade marknadsandelarna. Ökningen följde på en hygglig uppgång även fjärde kvartalet och efter ett par år med svag utveckling ser trenden ut att ha vänt upp för den svenska varuexporten.

Global varuexport
Procentuell volymförändring från föregående kvartal. Säsongrensade värden

Källa: CPB och Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Samtidigt som varuexporten steg med 1,4 procent så minskade tjänsteexporten med 1 procent vilket innebar att den totala exportuppgången stannade på 0,6 procent. Det var första gången sedan andra kvartalet 2012 som varuexporten gick bättre än tjänsteexporten.

Importen fortsatte att öka starkt vilket både berodde på att tjänsteimporten återigen växte snabbt med en uppgång på 2,7 procent men även på att den betydligt större varuimporten nästan fördubblade sin tillväxttakt till 1,7 procent. Totalt sett ökade importen från föregående kvartal med 2 procent vilket var den högsta ökningstakten på tre år. Då importen ökade betydligt kraftigare än exporten innebar det att nettobidraget från utrikeshandeln totalt sett drog ner BNP-utvecklingen från fjärde till första kvartalet.

Starkt ökad import sänkte BNP-tillväxten

Jämfört med första kvartalet 2013 ökade både exporten och importen, men då ökningen för importen var betydligt större så drog utrikeshandeln sammantaget ned BNP-tillväxten även i årstakt. Samtidigt som exporten med en uppgång på 3 procent uppvisade det bästa utvecklingstalet på två och ett halvt år steg importen med hela 5,2 procent. Det resulterade i att exportnettot lämnade ett negativt bidrag på 0,7 procentenheter till BNP-utvecklingen. Tillväxttakten drogs framför allt ned av tjänstehandeln medan varuhandelns effekt på BNP var i det närmaste neutral.

Bidrag till BNP-tillväxten
Förändring från motsvarande kvartal föregående år. Procentenheter

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Att tjänstehandeln drog ned BNP-utvecklingen var ett trendbrott då den under de senaste två åren oavbrutet lämnat positiva tillväxtbidrag. Det berodde dock inte på någon nedgång för tjänsteexporten utan istället på att tjänsteimporten ökade med hela 9,4 procent i årstakt. Det som främst drog upp tjänsteimporten var resevaluta, det vill säga svenskars konsumtion i utlandet, som svarade för cirka tre tiondelar

av ökningen. Det näst största bidraget kom från datakonsulttjänster. Även importen av transporter ökade betydligt, framför allt sjötransporter samt magasinering och stödtjänster, men även landtransporter. Exporten av tjänster ökade med 3,2 procent och liksom flera gånger tidigare kom det största bidraget från merchanting (trepartshandel). Även resevaluta, det vill säga utländska besökares konsumtion i Sverige, gav tjänsteexporten en rejäl skjuts. I övrigt kom de största positiva bidragen från finansiella tjänster samt uthyrning och leasing. Exporten av forskning och utveckling avvek rejält från den gängse utvecklingen med en kraftig nedgång.

Varuhandeln återhämtas

Varuimporten stabiliserades under andra kvartalet i fjol efter en lång period av tillbakagång. Tredje och fjärde kvartalet ökade sedan importen i säsongrensade tal medan utvecklingen i årstakt fortsatte att vara negativ året ut. Första kvartalet 2014 hade återhämtningen kommit så långt att importen uppvisade tillväxt även mätt över fyra kvartal. Volymökningen var 3,5 procent vilket var den starkaste tillväxten på två och ett halvt år. Det som ökade mest var importen av petroleumprodukter medan det största positiva bidraget kom från den stora varugruppen motorfordon. Andra produktgrupper som lämnade betydande positiva bidrag var maskiner och metaller.

Import av varor respektive tjänster
Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Medan varuimporten började stiga tredje kvartalet dröjde det till fjärde kvartalet innan varuexporten vände upp. Efter att ökningen fortsatt även under inledningen av 2014 var utvecklingen första kvartalet positiv även i årstakt och varuexporten uppvisade en tillväxt på 2,9 procent. Bäst gick det för transportmedelstillverkarna då det största bidraget kom från branschen annan transportmedelsindustri och det näst största från motorfordonsindustrin. Betydande uppgångar noterades även för exporten av energi och datorer. Även om den totala varuexporten uppvisade en betydande förbättring så var utvecklingen relativt splittrad med nedgångar för ett flertal varugrupper. De största negativa bidragen kom från petroleumprodukter och kemikalier.

Export av varor respektive tjänster
Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Att importen inledningsvis ökar snabbare än exporten känns igen från tidigare konjunkturuppgångar och med tiden brukar exportutvecklingen komma ikapp. Försvagningen av nettoexporten under första kvartalet kan därmed tyda på att den svenska utrikeshandeln befinner sig i en återhämtningsfas.

Exporten till Europa lyfter

Bakom den senaste tidens ökade svenska export ligger främst det förbättrade ekonomiska läget i Europa som lett till högre efterfrågan. Efter en lång period med negativa utvecklingstal växte exporten till EU-länderna med 4,7 procent första kvartalet, mätt i löpande priser och jämfört med motsvarande kvartal förra året. Det var en rejäl förbättring jämfört med fjärde kvartalets negativa utvecklingstal och förklaras främst av stärkt export till Storbritannien. Även till vår största exportmarknad Tyskland noterades en uppgång medan nedgången för exporten till Norge bromsade in. Även exporten till icke-europeiska länder utvecklades relativt bra under första kvartalet där Asien vände upp och minskningstakten för exporten till USA fortsatte att dämpas.

Svensk varuexport
Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Löpande priser

Källa: Utrikeshandelsstatistiken *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Precis som exporten så domineras den svenska importen av handel med europeiska länder och redan fjärde kvartalet uppvisade importen från EU-länderna tillväxt i årstakt. Under första kvartalet stegrades tillväxttakten något men inte alls i samma hastighet som för exporten och ökningstakten på 4,5 procent var något lägre än exportens..

Stabiliserade import- och exportpriser

Den regionfördelade handelsutvecklingen från SCB:s utrikeshandelsstatistik redovisas i löpande priser vilket gör att den avviker från handelsdata i Nationalräkenskaperna som redovisas i volym. Förändringar i import- och exportpriser får därför hållas i åtanke när man jämför utfallen. Efter en lång period med stora prisnedgångar började både import- och exportpriserna att stiga under sommaren i fjol och de senaste två kvartalen har prisförändringarna i årstakt varit relativt små. Med tanke på att prisnivån bottnade under andra kvartalet 2013 kan prisutvecklingen i årstakt för utrikeshandeln bli påtagligt positiv andra kvartalet 2014 om tendensen med små prisförändringar håller i sig även nästa kvartal. Detta står i skarp kontrast till situationen de senaste åren och är värt att tänka på när man ska analysera den månadsvisa statistiken över utrikeshandeln med varor.

Prisutveckling
Index 2005=100

Källa: Prisindex i producent- och importled

Data t.o.m. första kvartalet 2014

Efterfrågeutvecklingen för exporten ser lovande ut

Efter ett par svaga år ser det nu ut som att den svenska exporten är på väg att återhämtas. Flera faktorer talar också för att förbättringen kan komma att fortsätta. Tyskland och Storbritannien, som är vår största respektive tredje största exportmarknad, är de länder som går starkast i Europa, vilket var den viktigaste förklaringen bakom lyftet för exporten första kvartalet, och med undantag för Finland ser konjunkturutvecklingen gynnsam ut för våra exportmarknader i Europa.

Exportchefsindex
Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

Källa: SCB/Business Sweden

Data t.o.m. andra kvartalet 2014

Flera tendensunderökningar visar också att företagen märker av en ökad efterfrågan från utlandet. Såväl Konjunkturbarometern som Inköpschefsindex visar att tillverkningsindustrins orderingång från exportmarkanden ökar och Exportchefsindex talar för att exportåterhämtningen kommer att tillta den närmaste tiden. Delindex för exportföretagens nulägesbedömning, som de senaste åren haft svårt att matcha det framåtblickande delindexets utveckling, lyfte betydligt för andra kvartalet och landade på det högsta värdet på tre år. Företagen uppgav för femte undersökningen i rad att försäljningen ökade samtidigt som lönsamheten förbättrades och orderstocken växte. De är samtidigt fortsatt optimistiska om framtiden och tror på ökad efterfrågan i samtliga regioner. Den största förbättringen syns för Västeuropa där optimismen är större än på många år. Även efterfrågan från Nordamerika verkar vara på frammarsch medan Asien ser ut att dämpas något men fortfarande ligger på en relativt hög nivå.

Kontaktperson: Thomas Bjurenvall, 08-506 945 74

Hushållens konsumtion

Ökad konsumtion och sparande

Hushållskonsumtionen höll god fart första kvartalet trots att ökningstakten dämpades något från kvartalet innan. Konsumtionen fortsatte att vara en av de viktigaste drivkrafterna för den ekonomiska utvecklingen. Säsongrensat steg hushållskonsumtionen med 0,6 procent från fjärde kvartalet till det första. Hushållen har generellt sett haft gynnsamma ekonomiska förutsättningar vilket möjliggjort en relativt hög konsumtionsnivå. Det var främst varaktiga varor och i synnerhet bilinköpen som drog upp konsumtionen första kvartalet. Trots den förhållandevis höga konsumtionstillväxten har hushållen också kunnat spara en betydande andel av den disponibla inkomsten.

Hushållssektorns samlade löner steg med 3,5 procent i årstakt första kvartalet, vilket gav genomsnittshushållet större utrymme för konsumtion och sparande. I säsongrensade tal steg hushållskonsumtionen med 0,6 procent från fjärde kvartalet 2013 till första kvartalet. Det är en liten inbromsning jämfört med utvecklingen mellan tredje och fjärde kvartalet 2013 då motsvarande siffra uppgick till 0,9 procent, men ändå en relativt stark utveckling. Sparandet låg kvar på en hög nivå och den individuella sparkvoten, exklusive tjänstepensioner, var den högsta, för ett förstakvartal sedan 1993.

Hushållens konsumtionsutgifter
Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 2005=100. Säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Bilinköpen accelererade

Första kvartalet i år steg hushållens konsumtionsutgifter med 2,1 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan. Av hushållens totala konsumtionsutgifter svarar tjänstekonsumtionen för drygt hälften, en stor del av denna utgörs av utgifter till boende och bostadsrelaterade tjänster. Den totala tjänstekonsumtionen har ökat mer än konsumtionen av varor de senaste åren. Första kvartalet ökade tjänstekonsumtionen med 3,5 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan.

Hushållens konsumtion av varor har utvecklats relativt svagt de senaste åren. Första kvartalet steg varukonsumtionen med 0,1 procent, mätt i årstakt.

Av varukonsumtionen går en stor andel, cirka 80 procent, till inköp av icke-varaktiga varor. Konsumtion av livsmedel svarar för uppemot 40 procent av utgifterna som går till de icke-varaktiga varorna. Livsmedelskonsumtionen var marginellt högre än första kvartalet förra året, men sammantaget minskade hushållens konsumtion av icke-varaktiga varor med 3,6 procent i årstakt.

De senaste kvartalen har hushållen istället ökat konsumtionen av varaktiga varor. Kapitalvaror är den varutyp som är mest konjunkturkänslig eftersom hushållen kan skjuta sådana större engångsinköp på framtiden. Även i Konjunkturbarometern kan man avläsa en positiv trend i hushållens nulägesbedömning om sina inköpsplaner av kapitalvaror, där nettotalet legat på en relativt hög nivå sedan i höstas. Konsumtionen av varaktiga varor steg med 13,3 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år.

Hushållens konsumtionsutgifter av varaktiga varor och bilar
Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Bilinköpen, som väger tyngst i kategorin varaktiga varor, är än mer konjunkturkänsliga än övriga kapitalvaror. Handeln med bilar började ta fart tidigt i höstas och tillväxten för bilinköpen har lagt in en högre växel de senaste två kvartalen. Första kvartalet var uppgången hela 19 procent på årsbasis. Hushållens konsumtion av nya bilar ökade med 18 procent och inköpen av begagnade bilar med 20 procent. Av ökningen på 2,1 procent av hushållens totala konsumtionsutgifter bidrog bilhandeln och övriga transportkostnader med 0,5 procentenheter. Näst efter svenskars

konsumtion utomlands stod bilhandeln och övriga transportkostnader för det största bidraget till den totala konsumtionsökningen.

Säsongrensade uppgifter över antal nyregistrerade bilar visar också på en noterbar ökning under årets tre första månader. Enligt trendjusterade värden fortsätter trenden att vara positiv även för april och maj, dock har ökningstakten dämpats något.

Konsumtionen utomlands tilltog

Svenskarna fortsätter att spendera allt mer pengar i utlandet. Hushållens konsumtion utomlands ökade med 13 procent på årsbasis. Bidraget till den totala konsumtionsökningen på 2,1 procent var 0,6 procentenheter, vilket gör det till den komponent som bidrog mest till uppgången. Svensk konsumtion utomlands mätt i årstakt har, bortsett från något enskilt undantag, ökat varje kvartal sedan början på 2010.

Nationalräkenskapernas uppgifter om svenska hushålls konsumtion utomlands avser resevaluta, vilket innebär utgifter spenderade i samband med resa, hotellnätter och konsumtion på plats. Internethandel från länder inom EU ingår även i siffrorna, men inte handel från länder utanför EU. Konsumtion i utlandet via internet får allt större betydelse. Svenska hushålls handel av varor från utländska internetsajter har fyrdubblats sedan 2009. Allt fler hushåll köper även flygbiljetter från utlandet via internet, mellan början på 2009 och utgången av 2013 hade denna försäljning ökat med knappt 80 procent. Svenska hushåll konsumerar framför allt varor, spel och flygresor från utlandet via internet. Internetimporten, det vill säga svenskars konsumtion i utlandet via internet, är ungefär dubbelt så stor som internetexporten, utländska hushålls internetkonsumtion från Sverige.

Utlandskonsumtion

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Utländska besökares konsumtion i Sverige steg också kraftigt, med nära 10 procent i årstakt, under första kvartalet. Enligt Riksbankens TCW-index, där man kan se hur mycket värdet på kronan har förändrats jämfört med en korg av utländska valutor, har kronan försvagats något jämfört med första kvartalet i fjol, vilket gjort Sverige till ett billigare land att besöka. I Nationalräkenskaperna dras utländska besökares konsumtion i Sverige av från de totala konsumtionsutgifterna. Anledningen är att man endast vill mäta svenska hushålls konsumtion. Nettobidraget från utlandskonsumtionen blev därmed lågt första kvartalet.

Mer pengar på kläder och möbler

Hushållen spenderade mer pengar på kläder och skor första kvartalet jämfört med motsvarande period 2013. Ökningen på 4,2 procent i årstakt är den största uppgången på två år. Under första kvartalet gick drygt 4 procent av hushållens totala konsumtionsutgifter till kläder och skor. Något mer, knappt 5 procent, spenderades på möbler och heminredning. Möbelhandeln fick sig ett uppsving under andra halvan av fjolåret och den positiva trenden fortsatte under första kvartalet med en ökning på 6,3 procent i årstakt. Konsumtionen av kläder och skor bidrog med 0,2 procentenheter, medan möbler och heminredning bidrog med 0,3 procentenheter till den totala konsumtionsökningen.

Hushållens konsumtionsutgifter, inkl HIO första kvartalet 2014

	Andel av hushållens konsumtion, %	*Volymförändring, jmf med kv 1 13, %*	*Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter*
Boende	29,3	–0,8	–0,3
Livsmedel och alkoholfria drycker	11,7	0,8	0,1
Övrig varor och tjänster	11,6	3,8	0,4
Transporter	11,3	4,5	0,5
Rekreation och kultur	10,4	4,4	0,4
Restauranger, hotell	6,0	4,3	0,3
Möbler m.m.	4,7	6,3	0,3
Kläder och skor	4,1	4,2	0,2
Hälso- och sjukvård	3,9	0,9	0,0
Post och telekommunikationer	3,2	1,3	0,0
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,2	–1,8	–0,1
Utbildning	0,4	1,8	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,2	12,8	0,6
Utländska besökares konsumtion i Sverige	–5,0	–9,7	–0,5
Hushållens totala konsumtion	100,0	2,1	2,1

Källa: Nationalräkenskaperna

Till följd av varmare väder under första kvartalet jämfört med motsvarande period i fjol och därmed lägre uppvärmningskostnader sjönk hushållens boendeutgifter något. Boendekostnader är den i särklass största utgiftsposten för hushållen, knappt 30 procent av den totala hushållskonsumtionen, vilket leder till att även små förändringar upp eller neråt kan få genomslag på den totala utvecklingen. Kvartalets minskning av boendeposten på 0,8 procent drog ner den totala konsumtionen med 0,3 procentenheter.

Indikatorer pekar på ökat sparande

I KI:s konjunkturbarometer sjönk både makro- och mikroindex tillbaka något under årets tre första månader jämfört med i höstas, vilket inte riktigt ger en samstämmig bild med kvartalets konsumtionsökning. Vid utgången av första kvartalet låg makroindex strax över det långsiktiga medelvärdet och mikroindex strax under. I maj-undersökningen ökade

hushållens optimism något igen vad gäller den egna ekonomin samtidigt som makroindex föll tillbaka marginellt. Den tydligaste tendensen från hushållsbarometern i maj var den ökade tron på att kunna spara, såväl sparplaner i förhållande till det allmänna ekonomiska läget, det egna hushållets ekonomi samt möjlighet att spara på ett års sikt. Nettotalet för frågan om hushållets ekonomi, där hushållet får svara på om det i nuläget sparar eller tar på sig nya lån, är det högsta som observerats i undersökningen.

SCB:s konsumtionsindikator visade att hushållskonsumtionen ökade med 0,4 procent från mars till april säsongrensat. Det indikerar att hushållen fortsatte att öka sin konsumtion i inledningen av andra kvartalet.

Hushållens bedömning om sparande
Nettotal, bättre minus sämre

Kontaktperson: Maria Schoultz, 08-506 940 74

Investeringar

Tjänsteproducenter lyfte investeringarna

De fasta bruttoinvesteringarna har ökat fyra kvartal i följd säsongrensat och därmed har tappet under 2012 och inledningen av 2013 inhämtats. Det är främst bostadsinvesteringarna som ligger bakom återhämtningen men första kvartalet ökade även de flesta övriga investeringstyperna. Maskininvesteringarna fortsatte däremot att backa vilket sannolikt speglar den tröga produktionsutvecklingen inom industrin. Lagerinvesteringarna gav en svagt negativ påverkan på BNP-tillväxten mätt i årstakt första kvartalet.

Efter ett par år av slagig utveckling har de fasta bruttoinvesteringarna tagit fart de senaste kvartalen och är nu tillbaka över den långsiktiga trenden sedan år 2000. Ökningstakten tilltog första kvartalet då de totala fasta bruttoinvesteringarna ökade med 2,1 procent, säsongrensat jämfört med det fjärde kvartalet, och nivåerna ligger något högre än högsta-nivåerna före finanskrisen.

Bostadsinvesteringarnas starka utveckling bidrog till att begränsa fjolårets nedgång för de totala fasta bruttoinvesteringarna och låg också bakom hälften av uppgången årets första kvartal. Nu börjar det se ut som att investeringsviljan är på väg att sprida sig även till andra delar av ekonomin såsom transporttjänster och programvaror som båda steg första kvartalet mätt i årstakt. Det är emellertid fortfarande i stor utsträckning inom de tjänsteproducerande branscherna som investeringarna har ökat medan det varit svagare inom tillverkningsindustrin. Denna tudelning kan komma att bestå under året om Investeringsenkätens prognos för 2014 realiseras. Den indikerar fortsatt lägre industriinvesteringar jämfört med föregående år.

Fasta bruttoinvesteringar
Säsongrensade kvartalsvärden, trend. Miljarder kronor

Ökad fart i bostadsinvesteringarna

Den starka trenden för bostadsinvesteringarna håller i sig och det är främst nybyggda lägenheter i flerbostadshus som ligger bakom det senaste årets uppgång från låga nivåer. Samtidigt har nybyggda småhus och om- och tillbyggnadsinvesteringar utvecklats övervägande positivt men i måttligare takt. Första kvartalet ökade bostadsinvesteringarna med 22 procent i årstakt, varav nybyggda flerbostadshus steg med

44 procent. Nybyggnadsinvesteringarna baseras bland annat på statistik över påbörjade lägenheter men även genomsnittlig byggkostnad per småhus respektive lägenhet. Byggkostnaden fördelas över sex kvartal med en skattning på hur stor andel av de påbörjade lägenheterna som färdigställts efter ett visst antal kvartal. Med den eftersläpning som finns i modellen talar de senaste kvartalens ökning i antalet påbörjade lägenheter för en fortsatt uppgång för nybyggnationen det närmaste kvartalet.

Bostadsinvesteringar
Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

En positiv förändring jämfört med föregående kvartal är att samtliga investeringsgrupper förutom maskininvesteringarna ökade första kvartalet mätt i årstakt. Det är en uppgång med en bredare förankring än i fjärde kvartalet. Övriga bygg- och anläggningsinvesteringar ökade med 7,7 procent. Uppgången förklaras bland annat av ökade väginvesteringar. Transportmedelsinvesteringarna ökade med 18 procent, bland annat till följd av en ökad billeasing. Programvaruinvesteringarna ökade med 7,3 procent mätt i årstakt.

Trögare gick det däremot för den största investeringstypen maskiner och inventarier som minskade med 2,6 procent jämfört med motsvarande kvartal året före. Maskininvesteringarna höll tillbaka de totala fasta bruttoinvesteringarna med 0,8 procentenheter. Nedgången var väl utbredd över såväl tillverkningsindustrins branscher som gruv- och mineralbranscherna.

Tjänsteproducenterna drog upp näringslivets investeringar

Näringslivets investeringar tog fart och ökade med 7,7 procent i årstakt. Tjänsteproducenterna stod för i stort sett hela uppgången och ökade med 11,6 procent. Inom tjänstesektorn var det främst fastighetsförvaltning som ökade men även transport och transporttjänster, företagstjänster och informationstjänster bidrog till uppgången. Bland de varuproducerande branscherna ökade energiinvesteringarna med 18 procent, medan investeringarna inom mineralutvinning minskade med 8,4 procent. Tillverkningsindustrins investeringar minskade med 4,0 procent.

Även investeringarna inom de offentliga myndigheterna ökade och steg med 7,8 procent i volym första kvartalet, jämfört med motsvarande kvartal föregående år, och bidrog med 1,1 procentenheter till de totala fasta bruttoinvesteringarna. Både landstingens och kommunernas investeringar ökade relativt kraftigt medan statens investeringar minskade något.

Liten lagereffekt

Säsongrensat skedde en måttlig lageruppbyggnad från fjärde till första kvartalet med knappt 0,4 miljarder kronor. Kvartalet innan byggdes lagren upp med 2,3 miljarder. De två senaste kvartalens lageruppbyggnad har därmed väl kompenserat för lageravvecklingen tredje kvartalet. Sett i perspektiv av de mycket kraftiga lagerförändringar som skedde före, under och efter finanskrisen, då lager för 15 miljarder avvecklades när krisen rasade som värst, har de senaste två årens lagersvängningar dock varit beskedliga.

Lagerinvesteringar inklusive värdeföremål
Miljarder kronor i 2013 års prisnivå, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Mätt i faktiska värden höll lagerinvesteringarna tillbaka BNP-utvecklingen i årstakt med 0,1 procentenheter första kvartalet. Såväl tillverkningsindustrin som handeln byggde upp sina lager, men inte lika mycket som under första kvartalet 2013, vilket innebär ett negativt lageromslag i årstakt.

Inom industrilagren var det främst färdigvarulagren som byggdes upp. Även inom lagren av insatsvaror och produkter i arbete skedde en uppbyggnad. Tillverkningsindustrins totala lagereffekt på BNP-tillväxten var –0,2 procentenheter. Inom handeln byggdes lagren upp inom såväl motor-, parti- som detaljhandeln. Ökningen av detaljhandelns och partihandelns lager förklarades främst av beklädnadsvaror och motorhandelns lageruppbyggnad av nya bilar. Handelslagren höll tillbaka BNP-utvecklingen med 0,1 procentenheter.

Övriga lager, utöver industri- och handelslager, bidrog med 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten.

Kontaktperson: Peter Buvén, 08-506 945 28

Näringsliv

Dämpning efter starkt fjärde kvartal

Första kvartalet var produktionen i näringslivet oförändrad jämfört med föregående kvartal. De varuproducerande och de tjänsteproducerande branscherna utvecklades i olika riktningar och det var återigen tjänsteproducenterna som stod för tillväxten. Produktionen minskade i de varuproducerande branscherna där framförallt tillverkningsindustrin drog ned utvecklingen. Företagen fortsätter att vara optimistiska i sina framtidsutsikter, även om förväntningarna inom tillverkningsindustrin har försvagats något.

År 2013 avslutades med den starkaste kvartalsvisa tillväxten på tre år. Tillväxten dämpades kraftigt under första kvartalet och näringslivets totala produktion[1] låg därmed kvar på samma nivå som föregående kvartal, mätt i säsongrensade tal. Tjänsteproduktionen ökade med 0,4 procent, vilket var femte kvartalet i rad med positiv utveckling. Varuproduktionen vände emellertid nedåt och minskade med 0,9 procent jämfört med kvartalet innan.

Produktionen av varor återhämtades kraftigt under 2010, men har sedan dess legat på en förhållandevis oförändrad nivå. Sedan återhämtningen 2010 har ökningen i näringslivets produktion nästan helt och hållet burits upp av de tjänsteproducerande branschernas positiva tillväxttrend.

Produktion
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2008=100

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Tillbakagång för tillverkningsindustrin

Produktionsutvecklingen i tillverkningsindustrin har varit relativt ojämn de senaste åren. Fjärde kvartalet redovisade tillverkningsindustrin en uppgång med kraftiga produktionsökningar inom de flesta branscher. Uppgången höll dock inte i sig utan vändes till en bred nedgång första kvartalet. Mätt i säsongrensade tal minskade produktionen i tillverkningsindustrin med 2,5 procent.

Trävaru- samt massa- och pappersindustrin, som har uppvisat en nedåtgående trend sedan 2011, minskade sin produktion med 0,7 procent jämfört med föregående kvartal. I efterdyningarna av stormen Ivar, som drog över norra Sverige i december, byggdes lagren av barrsågtimmer upp första kvartalet efter en längre period av minskande lager. Denna lageruppbyggnad kan ha dämpat trycket på virkespriserna något, men trots detta ökade priserna i genomsnitt första kvartalet. Utvecklingen i branschen har sett något bättre ut de senaste två kvartalen, men företagen verkar fortfarande lida av minskad efterfrågan samtidigt som konkurrensen från utländska träproducenter har ökat.

Den kemiska industrin minskade och redovisade en kraftig nedgång på 5,4 procent från fjärde till första kvartalet, säsongrensat. Produktionen minskade även under större delen av förra året och var första kvartalet nere på den lägsta nivån sedan 2010. Verkstadsindustrin, som utgör en större andel av den totala tillverkningsindustrin, minskade med 1,5 procent i kvartalstakt.

Produktion
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Fortsatt ledig kapacitet i industrin

Industrins kapacitetsutnyttjande, definierat som kvoten mellan faktisk produktion och total produktionskapacitet, har ökat relativt stabilt det senaste året. Ökningen höll i sig även första kvartalet som redovisade den högsta nivån på tre år. Branscherna för elektronikvaror och övrig maskinindustri utvecklades särskilt starkt. Totalt sett har industrin emellertid inte återhämtat den grad av kapacitetsutnyttjande som rådde innan den ekonomiska krisen 2009, och det finns fortfarande ledig kapacitet att utnyttja. Kapacitetsutnyttjandet brukar ofta stiga brant i perioder där efterfrågan är på väg upp och företagen drar upp produktionen utan att de behöver öka

1 Med produktion avses egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

kapaciteten genom till exempel maskininvesteringar eller högre arbetsinsats.

Industrins kapacitetsutnyttjande
Säsongrensade kvartalsvärden, procent

Källa: Industristatistik *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Nedgång för industrins orderingång på hemmamarknaden

Industrins orderingång kan ses som en tidig indikator på konjunkturutvecklingen och industrins kommande produktion. Industrins orderingång uppdelad på hemmamarknad och exportmarknad gör det även möjligt att studera hur efterfrågan är fördelad på olika delar av ekonomin. Orderingången på hemmamarknaden har på senare tid stigit och fallit i takt med enstaka stora order. Fjärde kvartalet 2013 lyftes av en mycket stor ökning av orderingången inom transportmedelsindustrin. I januari kom ett bakslag då samma bransch redovisade en nedgång. Trots att den samlade orderingången från hemmamarknaden visade en kraftig nedgång första kvartalet ökade orderingången starkt i den kemiska industrin, som redovisade den högsta utvecklingen på fyra år i säsongrensade tal.

Industrins orderingång
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2010=100

Källa: Industrins order- och omsättningsstatistik *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Exportorderingången har vanligtvis en betydligt jämnare utveckling än order från hemmamarknaden, främst på grund av att hemmamarknaden är mindre och har större tendens att fluktuera. Första kvartalet ökade exportorderingången i tillverkningsindustrin på bred front, och allra mest i industrin för stenkolsprodukter och raffinerade petroleumprodukter. Inledningen på andra kvartalet visade dock att exportorderingången åter backade då utvecklingen i säsongrensade tal försvagades i april jämfört med mars.

Svagt uppåt i tjänsteproduktionen

De tjänsteproducerande branschernas produktion har haft en stabil uppåtgående trend de senaste åren. Första kvartalet ökade produktionen med 0,4 procent jämfört med föregående kvartal. Starkast utveckling redovisades i branscher som är beroende av inhemsk efterfrågan, såsom handel, kultur och övrig service. Handelsbranscherna, som ökade under hela 2013, växte med 0,8 procent första kvartalet. Utvecklingen inom utbildning, vård och omsorg fortsatte också att stiga och ökade med 0,5 procent.

Produktionen av bank- och försäkringstjänster samt transporttjänster minskade jämfört med fjärde kvartalet 2013, medan produktionen av konsult- och företagstjänster växte med 0,3 procent. Branschen för företagstjänster är näst efter handeln den största tjänstebranschen i Sverige. Sedan början av 2000-talet har företagstjänsterna vuxit kraftigt och varit en viktig bidragande faktor till tjänsteproduktionens tillväxt. För närvarande är det tydligt att tjänstebranscher som är beroende av näringslivets efterfrågan inte utvecklas lika starkt som branscher som är mer beroende av efterfrågan från hushållen. Efterfrågan från hushållen är alltjämt en betydelsefull drivkraft i svensk ekonomi, vilket också återspeglas i tjänstebranschernas tillväxt.

Produktion
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Högre arbetsinsats inom handeln

Arbetsinsatsen mätt som antalet arbetade timmar ökade i näringslivet med 0,8 procent första kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Antalet arbetade timmar i tillverkningsindustrin har länge haft en negativ trend, och första kvartalet minskade de arbetade timmarna med 0,4 procent. I byggbranschen, där arbetsinsatsen har ökat de senaste tre kvartalen, var antalet arbetade timmar oförändrade.

Majoriteten av de arbetade timmarna utförs inom tjänstesektorn, och det var också inom dessa branscher som antalet arbetade timmar ökade. Totalt ökade arbetade timmar inom de tjänsteproducerande branscherna med 1,5 procent säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. En stor del av uppgången kom från handeln där arbetsinsatsen ökade med 2,6 procent. Andra delbranscher som redovisade ökade arbetsinsatser var bland annat branscherna för utbildning, vård och omsorg samt företagstjänster.

Arbetade timmar
Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Minskad produktivitet i näringslivet

Trots att produktionen i näringslivet var oförändrad så ökade antalet arbetade timmar. Arbetsproduktiviteten i näringslivet minskade med 0,8 procent första kvartalet, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. I motsats till tjänstebranscherna har varubranschernas produktivitet utvecklats i mer återhållsam takt under senare år. Första kvartalet minskade emellertid produktiviteten i de tjänsteproducerande branscherna med 1,1 procent, vilket var den största nedgången sedan fjärde kvartalet 2012. I flera betydande tjänstebranscher, såsom handel och företagstjänster, ökade arbetsinsatsen mer än produktionen.

Arbetsproduktivitet
Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

I de varuproducerande branscherna minskade arbetsproduktiviteten med 0,4 procent första kvartalet. Även om varuproduktionen redovisade en nedgång så minskade inte arbetsinsatsen i motsvarande grad, särskilt inte inom tillverkningsindustrin där produktiviteten minskade med 2,1 procent. Arbetsproduktiviteten per kvartal bör samtidigt tolkas med viss försiktighet då det kvartalsvisa produktivitetsmåttet beräknas som kvoten mellan förädlingsvärde och arbetade timmar, vilka säsongrensas separat.

Splittrade signaler från näringslivet

Konjunkturinstitutets konfidensindikator för näringslivet har sedan årsskiftet sjunkit med närmare sex enheter. Konfidensindikatorn uppgick till 103,1 i maj månad, vilket trots allt betyder att bedömningen av nuläget och den närmaste framtiden är något starkare än normalt (ett indikatorvärde på 100 betecknar det historiska genomsnittet). Konfidensindikatorn för byggverksamhet och detaljhandel steg med 1,7 enheter vardera i maj. Det var främst förbättrade sysselsättningsplaner för byggverksamheten och ett bättre försäljningsutfall för detaljhandeln som drog upp indikatorvärdena. Näringslivets största sänke är tillverkningsindustrin vars indikatorvärde sjönk med 7,8 enheter i maj. Den främsta anledningen var nedjusterade produktionsplaner och en försämrad bedömning av färdigvarulagren. Med andra ord är det tydliga skillnader i stämningsläget mellan näringslivets delbranscher. Konfidensindikatorerna för byggverksamhet, detaljhandel och de privata tjänstebranscherna ligger alla över det historiska genomsnittet, medan indikatorn för tillverkningsindustrin ligger påtagligt under. Tjänstebranscherna fortsätter att vara positiva i sina prognoser och tror på stigande efterfrågan och ökad sysselsättning. Industriföretagen förefaller dock inte vara lika optimistiska inför framtiden som i slutet av 2013, och de förväntningar som fanns på efterfrågan i höstas verkar ha varit väl tilltagna.

Konfidensindikator näringslivet
Säsongrensade månadsvärden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet *Data t.o.m. maj 2014*

Kontaktperson: Marcus van der Poll, 08-506 947 62

Arbetsmarknad

Små förändringar på arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden uppvisade relativt små förändringar första kvartalet jämfört med föregående kvartal. Sysselsättningen ökade endast marginellt och den stadiga ökningen av antalet sysselsatta som pågått sedan första kvartalet 2012 stannade i stort sett upp. Utvecklingen på arbetsmarknaden ger också uttryck för att förmågan att matcha arbetssökande med lediga jobb, satt i förhållande till arbetskraften, kan ha försämrats de senaste åren.

Sysselsättningen minskade bland unga

Den långvariga sysselsättningsökningen som pågått under de senaste åren dämpades första kvartalet då antalet sysselsatta låg kvar på en i stort sett oförändrad nivå jämfört med kvartalet innan och den kvartalsvisa ökningstakten som observerats sedan första kvartalet 2012 har därmed nästan stannat av helt. Den svaga utvecklingen föranleddes främst av en tillbakagång i antalet sysselsatta bland ungdomar i åldern 15–24 år som minskade med 1,4 procent, från kvartalet innan. Det var första kvartalet sedan fjärde kvartalet 2012 som antalet sysselsatta sjönk bland ungdomar och nedgången berodde uteslutande på att sysselsättningen bland unga kvinnor minskade, säsongsrensat. För unga män ökade däremot antalet sysselsatta med 0,2 procent.

Arbetsmarknadssituationen bland yngre skiljer sig dock ofta åt från den övriga befolkningen, vilket även visar sig i att sysselsättningstalen för denna ålderskategori är mer rörliga. En stor andel av de unga i åldern 15–24 år studerar på heltid, samtidigt som många under dessa år gör entré på arbetsmarknaden. Inträdet på arbetsmarknaden innebär i många fall en tidsbegränsad anställning, vilket medför en osäkrare tillvaro på arbetsmarknaden. Från fjärde till första kvartalet minskade de tidsbegränsade anställningarna med 1,2 procent i åldern 15–24 år vilket sammanfaller med nedgången för antalet sysselsatta ungdomar.

Sysselsatta 15–74 år
Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

Källa: AKU och egna beräkningar *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

Svagt uppåt för arbetade timmar

Trots att sysselsättningen var relativt oförändrad noterades en svag ökning i antalet arbetade timmar första kvartalet, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Störst var uppgången inom vård och omsorg samt utbildning. Antalet arbetade timmar fortsatte även att öka inom företagstjänster där också finansiella tjänster inkluderas. Inom tillverkningsindustrin minskade dock arbetsinsatsen som därmed fortsatt är lägre än före finanskrisen.

Ökad arbetslöshet första kvartalet

I säsongrensade tal uppgick den relativa arbetslösheten till 8,1 procent första kvartalet. Det är en uppgång med 0,1 procentenheter från föregående kvartal då arbetslösheten låg på 8,0 procent. En ökning noterades även för antalet arbetslösa. Från fjärde till första kvartalet ökade antalet arbetslösa med 2,2 procent, säsongrensat. Ökningen var större för män än för kvinnor.

437 000 personer var arbetslösa första kvartalet. Av dessa hade tre av tio varit sammanhängade arbetslösa i mer än 27 veckor och därav klassades som långtidsarbetslösa. Det motsvarade 2,4 procent av den totala arbetskraften. Jämfört med samma kvartal året innan minskade dock antalet långtidsarbetslösa med 5500 personer första kvartalet och störst var nedgången bland ungdomar i åldern 15–24 år. Åldersgruppen 55–64 år var den enda kategorin som uppvisade ett ökat antal långtidsarbetslösa. Sett i relation till den totala arbetskraften var det något fler män än kvinnor som var registrerat som långtidsarbetslösa.

Arbetslösa 15–74 år
Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

Källa: AKU och egna beräkningar *Data t.o.m. första kvartalet 2014*

I ett 15-års perspektiv ligger den nuvarande arbetslösheten på en tämligen hög nivå och jämförelsevis låg den relativa arbetslösheten på strax under 6 procent första kvartalet 2008. Under efterföljande krisår ökade den relativa arbetslösheten kraftigt och har efter den ekonomiska krisen inte

fallit tillbaka till tidigare nivåer. I säsongrensade tal visar konjunkturstatistik över vakanser (KV) dock att antalet lediga jobb sedan början av 2011 har legat på en högre nivå än under högkonjunkturen innan finanskrisen. Antalet lediga jobb har ökat under de senaste kvartalen och från fjärde till första kvartalet fortsatte den positiva utvecklingen, då antalet lediga jobb steg med närmare 4 procent. Även antalet vakanser inom den privata sektorn ökade något.

Lediga jobb och vakanser, privat sektor
Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: Konjunkturstatistik över vakanser (KV) och egna beräkningar

Data t.o.m. första kvartalet 2014

Ett sätt att undersöka om matchningen på arbetsmarknaden har förändrats är att studera den så kallade Beveridgekurvan. Kurvan visar det negativa sambandet mellan lediga jobb och arbetslösa, satt i förhållande till arbetskraften. Arbetsmarknadens förmåga att matcha arbetslösa med lediga platser är konstant längs kurvan. En diagonal rörelse längs kurvan speglar därför en konjunkturförändring vilket indikerar att antalet lediga jobb och mängden arbetslösa samvarierar och matchningseffektiviteten kan därför tolkas som oförändrad. I en lågkonjunktur, när arbetslösheten är hög, finns det många sökande och det går därför snabbt att tillsätta de relativt få lediga jobb som finns.

I en högkonjunktur råder det motsatta förhållandet, antalet lediga platser är fler men antalet arbetssökande färre relativt sett. Anpassningen från låg- till högkonjunktur kan däremot gå långsamt och vanligtvis finns en tröghet i efterfrågan på arbetskraft när det ekonomiska läget vänder uppåt. Det visas då som en rörelse vertikalt i Beveridgekurvan där antalet lediga jobb ökar utan att arbetslösheten minskar. Om matchningen på arbetsmarknaden sedan anpassar sig tillbaka till läget innan konjunkturnedgången rör sig kurvan tillbaka till den ursprungliga positionen och hela konjunkturcykeln observeras då som en cirkel motsols i kurvan. Om arbetsmarknadens förmåga att matcha lediga jobb med sökande förändras så speglas det som ett skift inåt eller utåt från origo i kurvan. Om matchningseffektiviteten försämras skiftar kurvan utåt och vid varje given nivå av antalet lediga jobb kommer arbetslösheten då att vara högre.

Vid konjunkturnedgången med början fjärde kvartalet 2008 minskade andelen lediga jobb och arbetslösheten ökade, en utveckling som varade fram till tredje kvartalet 2009. Arbetsmarknadens förmåga att matcha sökanden med lediga jobb låg dock kvar på någorlunda oförändrade nivåer. När andelen lediga jobb därefter började stiga minskade inte arbetslösheten i samma omfattning och från slutet av 2010 har Beveridgekurvan etablerat sig på en ny position längre ifrån origo. Det indikerar att det blivit svårare än tidigare att hitta rätt sökande till rätt plats. Sedan 2011 har kurvan bildat en cirkel runt 8 procents arbetslöshet, men från tredje kvartalet 2013 till första kvartalet 2014 har kurvan återigen skiftat något utåt då andelen lediga jobb relativt arbetskraften har ökat, samtidigt som arbetslösheten har legat kvar på förhållandevis oförändrade nivåer.

Andelen lediga jobb i förhållande till andelen arbetslösa 15–74 år (Beveridgekurva)
Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

Källa: AKU, KV och egna bearbetningar

Data t.o.m. första kvartalet 2014

Ett annat sätt att mäta arbetsmarknadens förmåga till matchning är att studera hur lång tid det tar för en arbetsgivare att anställa en person. Rekryteringstiden, som beräknas som antalet lediga jobb i relation till antalet nyanställningar, visar också på att den genomsnittliga antsällningstiden gradvis har ökat sedan 2009 på riksnivå och speglar ett liknande mönster som Beveridgekurvans skift utåt, vilket ger ytterligare stöd för att matchningseffektiviteten kan ha försämrats.

Kontaktperson: Jenny Lidmark, 08-506 944 42

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknaden

År *Kvartal*		*Antal sysselsatta 15–74 år*	*Andel sysselsatta av befolkn. 15–74 år*	*Antal arbetslösa 15–74 år*	*Andel arbetslösa av arb.kraften 15–74 år*	*Antal personer utanför arb.kraften 15–74 år*	*Arbetade timmar 15–74 år*	*Antal lediga jobb*	*Antal varsel*
		1 000-tal	*Procent*	*1 000-tal*	*Procent*	*1 000-tal*	*1 000-tal*	*1 000-tal*	*1 000-tal*
2008	1	4 520	66,0	302	6,3	2 030	140 660	57	9
	2	4 624	67,3	339	6,8	1 907	149 470	55	15
	3	4 674	67,9	280	5,7	1 932	124 160	48	14
	4	4 554	65,9	298	6,1	2 058	147 060	36	57
2009	1	4 466	64,5	380	7,8	2 080	139 210	38	50
	2	4 525	65,2	454	9,1	1 966	138 350	36	32
	3	4 548	65,3	399	8,1	2 018	123 410	28	17
	4	4 459	63,8	402	8,3	2 127	138 580	33	17
2010	1	4 413	63,0	456	9,4	2 132	139 700	44	14
	2	4 533	64,6	474	9,5	2 006	143 600	57	10
	3	4 612	65,6	398	7,9	2 017	123 800	49	9
	4	4 537	64,4	371	7,6	2 139	144 700	50	11
2011	1	4 533	64,2	411	8,3	2 112	146 300	66	8
	2	4 645	65,7	434	8,5	1 988	144 400	78	11
	3	4 708	66,5	358	7,1	2 014	126 000	58	10
	4	4 617	65,1	359	7,2	2 115	148 400	55	17
2012	1	4 570	64,4	406	8,2	2 123	147 300	77	17
	2	4 678	65,8	440	8,6	1 991	142 800	80	14
	3	4 735	66,5	383	7,5	2 002	126 300	55	15
	4	4 644	65,1	383	7,6	2 104	147 200	53	26
2013	1	4 609	64,5	433	8,6	2 098	144 500	74	17
	2	4 716	66,0	452	8,7	1 982	147 800	71	16
	3	4 786	66,8	380	7,4	1 995	126 900	51	11
	4	4 708	65,6	379	7,4	2 088	151 300	57	15
2014	1	4 659	64,6	437	8,6	2 089	146 500	80	13
Källor:		AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	KV	Af

ENS 2010 och nationalräkenskaperna

Uppdaterat regelverk och allmän översyn av beräkningarna ger betydande förändringar av nationalräkenskaperna

I september 2014 uppdateras de svenska nationalräkenskaperna, vilket bland annat kommer att leda till att BNP-nivån preliminärt höjs med drygt 5 procent för helåret 2011. Det beror framförallt på en uppdatering av det styrande regelverket Europeiska National- och Regionalräkenskapssystemet 2010 (ENS), men utfallet kommer även att påverkas av en allmän översyn av nationalräkenskaperna, där beräkningsmodeller och källor ses över. Innehållet i nationalräkenskaperna påverkas således av två olika förändringar.

Fler artiklar om ENS-omläggningens påverkan på nationalräkenskaperna finns att läsa i Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv, Nr. 2, 3 och 4 – 2013.

Uppdatering av regelverket ENS 2010

Redovisningen av Sveriges ekonomi i Nationalräkenskaperna (NR) styrs av det internationella regelverket SNA[1]. Inom EU är detta en förordning, vilket innebär att den utgör lag för alla medlemsländer, och kallas det Europeiska National- och Regionalräkenskapssystemet (ENS)[2]. De senaste åren har ett utvecklingsarbete genomförts internationellt, där man kommit överens om en omfattande uppdatering. Regelverket ENS 2010 införs i Sverige den 18 september, i samband med publiceringen av BNP andra kvartalet 2014.

Som en följd av uppdateringen kommer flera förändringar i beräkningarna att göras, där den största förändringen är ett utvidgat investeringsbegrepp. Alla kostnader för forskning och utveckling ska nu räknas som investering istället för som tidigare kostnad. Detta innebär även att ett avskrivningsförfarande för investeringar i FoU införs, vilket i praktiken innebär att kostnaderna för investeringen sprids över en längre period. Förändringen genererar en betydande höjning av BNP-nivån.

För Sveriges vidkommande höjs BNP-nivån med drygt 4 procent på grund av anpassningen till regelverket ENS 2010. Förutom BNP kommer även flera av de mest använda aggregaten i NR att påverkas, däribland BNI[3]. Ökningarna får i förlängningen effekt på alla kvoter där något av dessa aggregat ingår (se faktaruta).

Stora effekter på BNP-nivån

Två olika förändringar kommer att få betydande genomslag på BNP-nivån i höst.

- Uppdateringen av ENS 2010 regelverket, där FoU redovisas som investeringar, ger den klart största effekten och höjer BNP med cirka 4 procent, där även alla kvoter som BNP ingår i påverkas. BNI höjs dessutom genom att löpande transfereringar till utlandet ändras.
- Den allmänna översynen av beräkningsmodeller och källor i NR drar upp BNP-nivån ytterligare med knappt 1,0 procentenhet.

Således kommer BNP-nivån att öka med drygt 5 procent i samband med publiceringen i september 2014. Nivåhöjningen kommer också att påverka alla mått och kvoter där BNP ingår.

Preliminära effekter, helåret 2011:

• BNP	+ 5 procent
Varav ENS 2010	+ 4 procent
• BNI	+ 5 procent
• Fasta bruttoinvesteringar	+ 24 procent
• Offentlig förbrukning	– 3 procent
• Disponibel nationalinkomst	+ 5 procent
• Sveriges fin. sparande, netto	oförändrat
• BNP/capita	+ 5 procent
• Investeringskvot	+ 6 procentenheter
• Skattekvot	– 2 procentenheter
• Sparkvot*	– 1 procentenhet

- Offentlig bruttoskuld/BNP minskar från 39 till cirka 37 procent (kriterium – inte över 60 procent)
- Offentliga finansiella sparandet/BNP försämras med cirka 0,2 procentenheter (kriterium – inte under –3 procent)

Utvecklingen över tid påverkas mindre

Effekten på BNP-tillväxten över tid kommer att ändras i mindre omfattning, då omläggningen innebär att hela tidsserien revideras uppåt. Utvecklingen påverkas med några tiondelar upp eller ner för olika år.

**ändras ej av ENS 2010.*

Investeringskvoten, det vill säga de fasta bruttoinvesteringarnas andel av BNP, påverkas kraftigast. Till följd av att investeringarna höjs mycket i samband med omläggningen stiger också investeringsandelen i ekonomin. För helåret 2011 ökar den med preliminärt 6 procentenheter från dagens investeringskvot på 18 procent.

Sparkvoten, som speglar hushållens skulder respektive sparande i förhållande till den disponibla inkomsten påverkas inte nämnvärt av förändringarna i ENS 2010. Kvoten kommer dock preliminärt att sänkas med cirka 1 procentenhet av den allmänna översynen av beräkningar och källor.

1 System of National Accounts

2 Europeiska National- och Regionalräkenskapssystemet är den svenska översättningen av European System of National and Regional Accounts (ESA)

3 Bruttonationalinkomsten

Till följd av att BNP nivån höjs kommer också BNP/capita att öka med cirka 19 000 kronor från 368 000 till cirka 387 000 kronor för helåret 2011.

Vi vill understryka att alla uppgifter som visas i dessa artiklar är preliminära och kan komma att ändras i och med att allt statistiskt underlag inte har färdigställts ännu. Vi menar ändå att det kan vara intressant att ge en uppfattning om vilken storleksordning ändringarna medför för olika områden av Sveriges ekonomi. Vi har begränsat oss till de största förändringarna.

För mer information om hur omläggningarna till ENS 2010 påverkar redovisningen i nationalräkenskaperna och Sveriges BNP, se artiklarna "Uppdatering i NR ger höjd BNP-nivå" och " FoU blir investering". Mer information om ENS finns även på www.scb.se/ENS2010.

Allmän översyn av beräkningsmodeller och källor

En allmän översyn av beräkningar och källor i NR görs regelbundet, ofta i samband med andra större omläggningar för att hålla nere antalet uppdateringstillfällen så mycket som möjligt. Nya underlagsdata har tillkommit och vissa ändringar i beräkningsmodeller har också införts i delar av nationalräkenskapsberäkningen. Ändringarna berör främst investeringar och resevaluta. En preliminär skattning är att dessa justeringar sammantaget höjer BNP-nivån med knappt 1,0 procentenhet för år 2011. BNP-utvecklingen kommer att påverkas med några tiondelar från år till år, eftersom justeringarna olika år inte är lika stora och hela tidsserien nivåjusteras tillbaka i tid.

Ekonomiska aggregat påverkas

Totalt sett justeras alltså BNP-nivån upp med drygt 5 procent i september, varav ENS-uppdateringen står för drygt 4 procent. De fasta bruttoinvesteringarna påverkas både av uppdateringen enligt ENS 2010 och övriga förändringar kopplade till den allmänna översynen. Detta är den enskilda komponent som kommer att påverkas mest av höstens ändringar, med en nivåhöjning på 24 procent.

Även Sveriges BNI, som bland annat utgör den större delen av basen för beräkningen av EU-avgiften, ändras i samband med uppdateringarna. Det beror dels på att BNP ändras och dels på att momsen som betalas in till EU, och utgör en del av de så kallade "egna medlen", för att ta in medlemsavgifter inte längre kommer att registreras som en produktskatt. Istället ska den bokföras som en löpande transferering till utlandet.

Fördelarna med de nya redovisningsprinciperna för BNP

Omläggningen av BNP-redovisningen enligt ENS 2010 leder till mer heltäckande och enhetliga nationalräkenskaper. Uppdateringar av ENS-regelverken, varav ENS 2010 är den senaste i följden, har gjorts ungefär vart femtonde år och syftar till att skapa en så aktuell redovisning som möjligt av ekonomiska aktiviteter, och redovisningsprinciper behöver därför uppdateras emellanåt och anpassas till nya förhållanden i omvälden.

Under ett antal år har det skett en markant ökning av användandet av informations- och kommunikationsteknologi. Dess betydelse för den ekonomiska aktiviten har emellertid inte riktigt framgått av nuvarande redovisningsprinciper. Ökade inslag av immateriella tillgångar, ändrade former för tjänsteproduktion och ökade multi-nationella aktiviter har ökat behovet av ändringar i NR-regelverket för att bättre spegla dagens situation.

Den ökade globaliseringen har också lett till ändrade strukturer av produktion och världshandel. I den ekonomiska sfären suddas landsgränserna ut allt mer och det gäller att försöka fånga detta i de nationella redovisningssystemen.

FoU-investeringar, som görs både inom näringslivet och offentlig förvaltning, bidrar till att skapa förutsättningar för framtida utveckling, och är en av de mest angelägna förändringarna i ENS 2010. Genom att nu ta upp dessa som investeringstillgångar framgår betydelsen av forskningen bättre i den moderna ekonomin.

Det kostar också allt mer att försörja en åldrande och inte arbetande befolkning och för att kartlägga tillgångarna som ska utbetalas i framtida pensioner krävs mer detaljerade uppgifter om dessa samt även om finansiella transaktioner som bidrar till att öka insynen inom området enligt ENS 2010.

Nationalräkenskaperna och Betalningsbalansen samordnas

En ständig strävan att göra statistiken mer jämförbar har resulterat i att den manual som styr betalningsbalansen uppdaterats samtidigt som ENS 2010. Det innebär att dessa två statistikområden ska vara i överensstämmelse med varandra, vilket bland annat leder till ändringar av hur export och import av finansiella indirekt beräknade tjänster redovisas.

Anpassningen sker på internationell nivå

Att den europeiska förordningen, ENS 2010, uppdaterats speglar även att det är viktigt för EU att nationalräkenskaperna ger en korrekt bild av den ekonomiska situationen i medlemsländerna, och att beräkningarna har likvärdiga innehåll[1]. Även Maastrichtkriterierna, som bland annat innehåller regler om den offentliga sektorns underskott och finansiella sparande, beräknas utifrån nationalräkenskapsdata.

Drygt 70 procent av medlemsavgiften till EU baseras också på uppgifter ur nationalräkenskaperna. Avgiften kommer således att ändras, men i vilken omfattning är svårt att skatta för närvarande eftersom det även beror på hur mycket andra medlemsländer ändrar sina uppgifter. Avgiften utdebiteras slutligen utifrån den vikt som varje land har i den totala sammanställningen. Om BNP i Sverige höjs mer än övriga

1 Enligt den uppdaterade förordningen, EU 549/2013 som fastställdes i maj 2013

länder kommer det därmed att innebära att vi får betala en större andel av den gemensamma avgiften än tidigare.

Det offentliga finansiella sparandet

Det offentliga sparandet redovisas för närvarande enligt en särskild förordning för konvergenskriterierna om Excessive Deficit Procedure (EDP). Eftersom förordningen för EDP kommer att ändras i och med höstens rapportering harmoniseras sparandet enligt EDP till att motsvara sparandet som redovisas i NR.

Denna förändring påverkar vissa länders finansiella sparande i relation till BNP med signifikanta belopp. För Sveriges del innebär det att sparandet för 2011 preliminärt blir cirka 6 miljarder lägre än innan förändringen, medan BNP-nivån samtidigt kommer att öka. Därmed kommer sparandet som andel av BNP att påverkas. För helåret 2011 kommer sparandet som andel av BNP preliminärt att sjunka från +0,2 procent till –0,03 procent, vilket ligger väl inom Maastrichtkriteriet på ett negativt sparande om högst 3 procent av BNP.

Hur ser det ut i andra länder?

Utifrån de publiceringar som hittills offentliggjorts så blir förändringarna preliminärt något större för Sverige jämfört med de flesta andra europeiska länder, vilket speglar den höga andelen FoU i den svenska ekonomin.

Uppgifter för Frankrike som publicerades i maj indikerar en höjning av BNP på 3,2 procent totalt för 2010, varav ENS utgjorde 2,4 procent. Utöver detta har Danmark skattat att BNP-uppdateringen för 2008 uppgår till 2,8 procent, medan Tysklands omläggning till ENS ser ut att höja BNP-nivån med cirka 3 procent. Nederländerna redovisade i maj att de för år 2010 höjer sin BNP-nivå med 7,6 procent. I deras fall beror dock ungefär 3 procent på ENS-anpassningen medan övriga revideringar utgör resterande 4,6 procent.

En enkätundersökning för något år sedan indikerade att de flesta EU-länder kommer att revidera NR med mellan 2 och 3 procent i samband med ENS-anpassningen.

Kontaktperson: Birgitta Magnusson Wärmark, 08-506 945 51

Uppdatering i NR ger höjd BNP-nivå

Uppdaterat regelverk ändrar redovisningen av nationalräkenskaperna

Globalisering och teknisk utveckling innebär stora förändringar av världens ekonomier. För att anpassa nationalräkenskaperna till aktuella strukturer införs ett nytt europeiskt regelverk i samband med publiceringen av BNP andra kvartalet 2014, vilket medför flera viktiga förändringar i nationalräkenskapssystemet. Vi begränsar oss till de viktigaste ändringarna.

Artikeln är en förkortad version av artikeln "Förändringar i nationalräkenskaperna av nya förordningen ENS 2010" som återfinns i sin helhet i Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv nr. 2 2013.

Förändrad redovisning av FoU

En anpassning av den europeiska förordningen European System of Accounts, som enligt den svenska översättningen betecknas ENS 2010[1], införs i Sverige i och med publiceringen av nationalräkenskaperna den 18 september 2014.

Den klart största förändringen handlar om hur Forskning och Utveckling (FoU) ska hanteras. Enligt tidigare versioner av regelverket har FoU-utgifter behandlats som insatsförbrukning. Anpassningen till ENS 2010 innebär att FoU-utgifter ska redovisas som fast bruttoinvestering istället. Denna förändring innebär att huvudaggregat som produktionsvärde, insatsförbrukning, fasta bruttoinvesteringar, offentliga konsumtionsutgifter och kapitalförslitning påverkas. Det kommer i sin tur att leda till en högre nivå på bland annat BNP, BNI och fasta bruttoinvesteringar.

Sverige är ett forskningsintensivt land med en högt utvecklad tjänsteverksamhet på berörda områden. Tillsammans med Finland ligger Sverige i toppskiktet när det gäller andelen av FoU i ekonomin. Investeringarna i FoU är högre än i de allra flesta andra länder. Enligt FoU-undersökningen, som har gjorts vart annat år sedan mitten av 60-talet, framgår det att ca 25 branscher producerar FoU i Sverige. Näringslivet står för den klart största andelen av de totala FoU-investeringarna som har ökat från drygt två tredjedelar för 20 år sedan till cirka tre fjärdedelar under senare år.

För mer information om hur ändringarna av FoU påverkar redovisningen i nationalräkenskaperna, se artikeln "Vad händer när FoU blir investering i ENS2010?"

Militärt material

Militära vapen och utrustning benämnds i nuvarande NR som *Försvarets varaktiga varor*. I ENS 2010 kommer de att betecknas *Militära vapensystem* och registreras som investering istället för den nuvarande bokföringen som förbruk-

1 *Europeiska National och Regionalräkenskapssystemet*

ning. Det är dels en omflyttning mellan konsumtion och investering där den offentliga förvaltningens konsumtion sänks, medan investeringarna i offentlig förvaltning höjs med samma belopp. Det innebär också att produktionen i offentlig förvaltning ökar i och med att denna utgörs av nedlagda kostnader där kapitalförslitning utgör en av kostnadsposterna. Att ha ett försvar betraktas därmed som en form av produktion. Militära vapen och vapensystem bör ses som att de används kontinuerligt i denna produktion. Dessa tillgångar, på ungefär 10 miljarder kronor motsvarar jämförelsevis cirka 10 procent av statens förbrukning, och kommer utgöra ett tillskott på nästan 20 procent till statens fasta bruttoinvesteringar.

Indelningen i offentliga och privata bolag ändras

De kriterier som avgör om en verksamhet ska ingå i den offentliga förvaltningen eller i det privata näringslivet ändras också i viss mån i ENS 2010. Det tidigare kriteriet att intäkterna ska täcka minst 50 procent av kostnaderna gäller inte solitärt längre. Hänsyn ska även tas till bolagens relation till ägarna, om försäljningen är konkurrensutsatt och graden av självständighet i beslutsfattandet.

Eftersom det finns en stor mängd bolag som kan behöva prövas mot de nya kriterierna kommer omklassificeringen att pågå under några år framöver. NR har redan identifierat cirka 25 bolag som kommer att flyttas från näringslivet till den offentliga förvaltningen. De största av dessa är Södersjukhuset AB, Danderyds sjukhus AB, Södertälje sjukhus AB och St. Eriks ögonsjukhus AB. Motiveringen är att dessa enheter är offentligt kontrollerade, samt att den offentliga förvaltningen i praktiken är den enda beställaren och har bestämmanderätt över producenten.

Andra betydande förändringar i samband med ENS 2010

- Den momsbaserade delen av EU-avgiften som betalas av varje medlemsland till EU bokförs inte längre som en skatt utan utgör en löpande transferering, vilket kommer att höja BNI.
- En ändrad redovisning av Trepartshandel (f.d.Merchanting), det vill säga varuhandel som inte passerar svenska landsgränsen, innebär att hela varuvärdet ska ingå på exportsidan, istället för att endast handelsmarginalen bokförs som en handelstjänst.
- Lönbearbetning i utlandet kommer att registreras netto istället för genom export och sedan import av de bearbetade varorna, dvs. som ett påslag på varan.
- Nya finansiella instrument och en ändrad sektorindelning i Finansräkenskaperna. För mer information, se artikeln ”ENS 2010 och finansräkenskaperna” i Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv nr 4. 2013.
- Värdering av produktion för egen slutlig användning ska innehålla ett vinstpåslag för de beräkningar som värderas enligt ingående kostnader.
- Den värdemässiga gräns för när småverktyg ska anses som en investering ersätts med ett kriterium om mer än ett års användning i produktionsprocessen.
- Ändrad redovisning inom pensionsområdet, där bland annat statens pensionsskuld tas med i redovisningen över statens finansiella skulder. För mer information, se artikeln ”ENS 2010 och pensionssystemet” i Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv nr 4 2013.

Kontaktperson: Birgitta Magnusson Wärmark, 08-506 945 51

FoU blir investering

Vad händer i NR när FoU blir investering i ENS2010?

Den klart viktigaste ändringen i nya ENS 2010 handlar om hur forskning och utveckling ska redovisas. Tidigare har forskningen ansetts som en kostnad. Numera klassificeras FoU istället som en investering, vilken skrivs av under en längre period. Både värdering och sektorstillhörighet får påverkan för hur redovisningen hanteras. Sverige är ett forskningsintensivt land och ändringarna leder därför till betydande förändringar i BNP-nivån.

Forskning och utveckling

Forskning och Utveckling (FoU) inordnas idag som en kostnad i produktionen i nationalräkenskaperna (NR). Från och med den ordinarie publiceringen av BNP andra kvartalet 2014 kommer den istället att klassificeras som en investering, då NR anpassas till ENS 2010.

I Sverige utgör de nytillkomna FoU-investeringarna cirka 20 procent av de totala investeringarna. Förändringarna får därför betydande konsekvenser, främst för de fasta bruttoinvesteringarna, men även BNP för helåret 2011 ökar på grund av detta med cirka 4 procent i nivå.

BNP-nivån höjs med samma belopp som FoU-investeringarna inom näringslivet. Därutöver tillkommer kapitalförslitning inom offentlig förvaltning, där staten, kommuner och landsting ingår samt även för icke-vinstdrivande organisationer.

Att FoU blir investeringar påverkar BNP på tre sätt:

- Köpt FoU omklassas från förbrukning till investering.
- Egenproducerad FoU blir produktion och investering.
- Kapitalförslitning tillkommer för offentligt, inkl. HIO, producerad FoU när förbrukning blir investering, vilket höjer offentlig produktion och konsumtion.

Förändringen genomförs för att NR-systemet ska spegla ekonomins struktur bättre. Eftersom FoU bedöms ha samma egenskaper som andra investeringsprodukter, bland annat genom att den kan användas i produktionen under en längre tid och bidra till att verksamheten utvecklas positivt, är det mer naturligt att redovisa kostnaderna som investeringar. I NR benämns ändringen av hur FoU ska redovisas som en kapitalisering av FoU-kostnaderna.

Hittills har FoU-verksamhet betraktats som en del av företagens löpande kostnader. Enligt den nya redovisningen blir forskningen istället ett investeringsobjekt som därmed bidrar till en höjning av BNP och även av de fasta tillgångarna i ekonomin.

Förädlingsvärdet per bransch ökar motsvarande den sänkning av insatsförbrukningen som den kapitaliserade forskningen leder till. Förenklat beror det på att BNP, beräknat från produktionssidan, uppgår till det samlade värdet av produktionen minus företagens kostnader. Kostnader brukar i termer av BNP kallas insatsförbrukning och när dessa sänks ökar således BNP-nivån.

Motsvarande påverkas BNP beräknat från användningen i ekonomin genom att investeringarna i ekonomin ökar som en följd av att FoU numera kommer att räknas som en investering.

Köpt respektive egenproducerad FoU

I enlighet med den nya redovisningen indelas FoU-investeringar i två kategorier, FOU producerad inom den egna verksamheten och inköpt FoU. För båda dessa delprodukter ska även kapitalförslitning beräknas. Även allmänt tillgängliga resultat av offentlig FoU, t.ex. från universitet och högskolor ska inkluderas. All forskning inom såväl naturvetenskap som samhällsvetenskap och humaniora ska medräknas.

Redovisningen sker såväl per bransch som per institutionell sektor, som exempelvis privata bolag i näringslivet, dvs. marknadsproducenter, respektive statliga, kommunala och icke-vinstdrivande verksamheter.

Värdering av FoU-aktiviteter

Värderingen för inköpt FoU sker i enlighet med det marknadspris som har betalats. Egenutvecklad FoU, vilken utgör ungefär 60 procent av de totala FoU investeringarna, borde teoretiskt åsättas det värde som framtida intäkter ger. I praktiken har detta visat sig vara alltför svårt, då man måste följa varje enskilt forskningsobjekt och dess bidrag för att fånga utvecklingen. Istället värderas egenutvecklad FoU till de kostnader som kan hänföras till utvecklingen av produkten. Då inkluderas all forskning, även den som inte ger någon framtida avkastning.

För den utveckling som görs inom näringslivet, vilken stått för omkring tre fjärdedelar av Sveriges FoU de senaste åren, ska även ett vinstpåslag läggas till. FoU producerad inom offentlig verksamhet och inom hushållens icke-vinstdrivande organisationer värderas enligt nedlagda kostnader utan vinstpåslag.

Tre olika värderingsprinciper:

- Köpt forskning värderas till marknadspris.
- Näringslivets egenproducerade forskning värderas till nedlagda kostnader och ett vinstpåslag.
- Offentlig forskning, inkl. HIO, värderas till nedlagda kostnader.

Effekter av ändrad FoU-redovisning

Den ändrade redovisningen får en stor inverkan både på nivån för Sveriges BNP men naturligtvis även på investeringarna. Köpt respektive egenproducerad FoU ger något olika effekter. Det blir också skillnader beroende på vem som gör investeringen, det vill säga om det handlar om näringslivet eller offentlig verksamhet, vilket bland annat beror på att värderingsprinciperna skiljer sig åt mellan dessa sektorer.

Inom näringslivet ökar BNP-nivån med samma belopp som investeringsökningen för egenproducerad FoU och inköpt FoU, som flyttas från förbrukning till att utgöra en investering, vilket ger en motsvarande nivåhöjning av BNP. Det finns dock ett viktigt undantag. Den FoU som köps inom branschen för Forskning och Utveckling[1], kommer att ligga kvar som en insatsförbrukning. Det beror på att dessa köp anses ingå som insatsvaror i slutliga FoU-produkter som företag inom branschen producerar och täcks därmed in av det slutliga marknadsvärdet vid försäljningen.

För offentlig förvaltning och icke-vinstdrivande organisationer blir det något annorlunda. Eftersom det inte finns några marknadspriser att tillgå, görs istället en värdering av produktionen utifrån nedlagda kostnader. I NR återfinns såväl personalkostnader som köpta varor och tjänster samt investering på användningssidan. Det innebär att det bara blir en flytt från förbrukning till investering med samma belopp. När dessa enheter använder FoU-investeringarna i sin verksamhet kommer emellertid kapitalförslitningen, som bidrar till att produktionsvärdet och således BNP ökar, att läggas till kostnaderna som ligger till grund för produktionsvärdet inom enheten.

För allmänt tillgänglig FoU, exempelvis från universitet och högskolor, kommer kapitalförslitningen att redovisas på den verksamma forskningsenheten som därigenom anses äga och använda resultaten. Det innebär att även den offentliga konsumtionen av universitets- och högskoleverksamhet kommer att höjas med värdet av kapitalförslitningen av tidigare perioders FoU-investeringar.

Volymberäkning av FoU görs genom att använda tjänsteprisindex för tekniska konsulttjänster som deflator, vilket är baserat på timpriser för olika slags konsultinsatser.

Påverkan på förädlingsvärdet av ENS 2010
År 2011, miljarder kronor

		ENS 1995	*ENS 2010*	*För-ändr.*	*Procent*
Produktionsvärde*	Totalt	6 581	6 666	83	
	Näringslivet	5 571	5 626	54	
	Offentliga	1 010	1 039	29	
Insatsförbrukning*	Totalt	3 534	3 483	–50	
	Näringslivet	3 166	3 118	–47	
	Offentliga	368	365	–3	
Förädlingsvärde*	Totalt	3 048	3 179	131	4,3
	Näringslivet	2 406	2 508	102	4,2
	Offentliga	642	671	29	4,5

** Preliminära utfall från årsberäkningen 2011. Siffrorna kan således komma att ändras.*

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Birgitta Magnusson Wärmark, 08-506 945 51

1 *Bransch M73, enligt SNI 2007 klassificering.*

Summary

GDP growth at a standstill

Growth in the Swedish economy dropped somewhat during the first quarter after a strong increase in the previous quarter. The domestic demand with a significant rise for household consumption and housing investments again accounted for the driving forces. Despite rising trade volumes for Swedish exports, foreign trade held back growth since imports rose even more. The Swedish industrial economy continued to be weak with decreases in production of goods and machinery investments.

Seasonally adjusted GDP growth from the fourth to the first quarter decreased by 0.1 percent. At the same time recovery in the euro area continued upwards weakly and again was led by Germany, which noted the highest growth in three years.

Swedish industry is still running against the wind with decreased production and available capacity, which can also hold back investments in machinery and plants. Swedish growth has been driven by service production in recent years. This was the case in the first quarter, where industries exposed to the demand by households mainly accounted for the upswing.

Gross domestic product (GDP)
Percent change from previous quarter. Seasonally adjusted

Source: National accounts

Data up to and including first quarter 2014

Swedish exports of goods increased during the first quarter, at the same time as world trade became weaker, indicating that Sweden gained shares on the world market. However, exports of services dropped for the first time in over a year. Because imports rose considerably more than exports though, the contribution from net exports lowered the quarterly GDP development.

Household consumption accelerated favourably in the first quarter, even though the rate of increase was somewhat slower than the previous quarter. Durable goods mainly accounted for the increase in consumption, with car purchases in the spotlight. Despite the relatively high growth for consumption, households were also able to save a considerable share of their disposable income.

Gross fixed capital formation has increased for four quarters in a row, seasonally adjusted and compared to the quarter before. The increase was mainly due to housing investments, but in the first quarter other investment types also increased. However, machinery investments continued to drop, probably reflecting the weak production development in industry.

The labour market showed relatively small changes during the first quarter. Employment rose only marginally and the steady increase that had been going on since the first quarter of 2012 by and large came to a halt. The labour market also shows us that the ability to match jobseekers with available jobs may have weakened in recent years.

To adapt the national accounts to the current structures, new European regulations ESA 2010 will be introduced in September 2014. The Swedish economy – a statistical perspective also includes three theme articles that illustrate the changes of the new regulations in ESA 2010. The most important difference is that Research and Development will be treated as gross fixed capital formation and the revision will lead to a significant rise in GDP level.

ANSVARIG UTGIVARE
Monica Nelson Edberg

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Peter Buvén, redaktör	08-506 945 28
Magnus Saltveit, redaktör	08-506 949 84
Thomas Bjurenvall	08-506 945 74
Jenny Lidmark	08-506 944 42
Marcus van der Poll	08-506 947 62
Maria Schoultz	08-506 940 74

MEDSKRIBENTER
Birgitta Magnusson Wärmark, nationalräkenskaper

GRAFISK FORM

Monica Andersson	08-506 943 62

Förfrågningar kan även göras via e-post: förnamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv
ISSN 1653–3828
URN:NBN:SE:SCB-2014-A28TI1402_pdf (pdf)